

AVRUPA YATIRIM BANKASI
PROJE SÜRECİ
Yusuf MEDER- Kıdemli Uzman
Aralık 2003

GENEL BİLGİLER

Bu broşürün amacı AYB'nin proje sürecinin tanıtılmasıdır.

Proje sahipleri, finans ve banka sektörü, toplum ve milli otoriteler ile halk, Bankanın karar verme mekanizmasını bu broşürde bulabilir. Ayrıca Bankanın projeleri değerlendirme ve yönlendirmesi hakkında bilgi bulabilirler. Bu proses aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Yatırımcı ile banka uzmanları arasında projenin gözden geçirilmesi;
- Bankanın değişik uzmanlardan (teknik, ekonomik, çevre ve finansal konularda) oluşan grubu tarafından proje değerlendirmesi;
- Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme sonuçları ışığında kredilendirme kararı;
- Kredi ve garanti anlaşmalarının legal ve finansal yapısının oluşturulması;
- Kredi süreci, yatırım ve işletme dönemlerinde projenin takibi.

Pratikte standart uygulamalar, kredi talebi olan her bir projenin özel durumu dikkate alınarak, yumuşatılmaktadır. Mesela, Banka çalışma metotlarını profesyonel tecrübeler ve ülkelerin ekonomisindeki değişiklikler ışığında uyarlama yapar.

Aşağıdaki doküman EIB tarafından elektronik formda Bankanın Web sitesinde (www.eib.org) üç dilde yayınlanmıştır: İngilizce, Fransızca ve Almanca. Burada Bankanın yönetimi, karar verme birimleri ve değişik müdürlükleri bunların görevleri ve yapıları EİB web sitesinde açıklanmıştır. Okuyucu, sürekli yenilenen versiyonlarını (www.eib.org.struct) ve (www.eib.org/pub/report) sitelerinde bulunabilir.

EİB tarafından verilen finansal ürünlerin, detayı, finansal aracılık listesi (KOBİ projelerini destekleyen Global kredileri kullandıran) ve değişik bölge ve ülkelerdeki AYB faaliyetleri broşürü yine banka web sitesinde (www.eib.org/loans) bulunabilir.

Bu doküman sadece bilgi amacıyla ve AYB çalışmalarının bir görüntüsünü vermek için yayınlanmıştır.

1. GİRİŞ

AYB'nin misyonu, sermaye yatırımlarına uzun vadeli krediler sağlayarak, AB amaçlarına yardımcı olmaktır.

Banka Kredileri:

- Yıllık yaklaşık 36 milyar EURO'ya ulaşmıştır, yaklaşık 300 operasyonu desteklemektedir;
- 1000 dolayında çalışma tamamlanmıştır;
- AB içinde ve dışında, faaliyetleri, geçmişteki artan karışıklık ve dağınıklığı önlemeye çalışmaktadır.

Üretken projelerin hem maddi hem de maddi olmayan uzun dönem finansmanı sağlarken, Banka görevini

- Piyasa ve artan sayıdaki özel girişimlerle doğrudan ilişki kurarak,
- Projeleri, yatırımcıları (borç alanları) ve teminatları dikkatli analiz ederek gerçekleştirir.

Bir banka olarak, AYB:

- Projeleri geçerliliğini 4 açıdan inceler: ekonomik, teknik, çevresel ve finansal
- Her bir projeyi değerlendirir ve tamamlanmasını takip eder;
- AB içinde ve dışında her bir projenin değerlendirme ve takibi faaliyetleri AB'nin bir finansal kurumu gibi davranmasını sağlamaya yöneliktir ve diğer borç verenlerle ilişki sağlanmasına katkıda bulunur;
- AB dışındaki projelerde, birlik yasalarının ve dönemlerinin mevcut yapısının transferini sağlar.

Bu bilgi broşürünün amacı Bankanın 40 yıllık tecrübesi ile oluşmuş yüksek bilgi birikimi ışığında oluşturulmuş olan bu süreçteki değişik aşamaları ortaya koymaktır. Açıklanmış olan standart süreçler doğal olarak, her bir proje için uyarlanır.

2. AYB'ye İLK BAŞVURU

Projeler Bankaya resmi veya gayri resmi olarak:

- Potansiyel müşteriler (proje sahibi) (özel veya kamu),
- Kendi finansal planları ile Ticari bankalar (AYB'ye katılmaya istekli),
- Kamu otoriteleri, uluslararası ve ulusal finans kurumları tarafından sunulabilir.

Projelerin başlangıç aşamasında Bankaya başvurulması arzu edilir. Özellikle altyapı ve kamu-özel ortaklığı projelerinde,

Her durumda AYB girişimcilere, onların ülkesinin ekonomik ve finansal yapısı hakkındaki bilgi temelinde hızlı cevap verir. Bu aşamada Banka, projenin kendi kriterlerine uygunluğunu ölçer, ek finansal kaynakları (AYB tamamlayıcı finansal kaynak olarak hareket eder), ve ekonomik sektör açılarından çek eder.

Bu ilk inceleme ile Banka

- Finansman için başvuran projelerin teknik, ekonomik ve çevre özellikleri yönünden geliştirilmesini önerebilir;
- Girişimcilerin dikkatini bazı prosedürlerin takip edilmesine çekebilir (anlaşmaların şartları, çevresel taleplerinin tamamlanması, vs.);
- Kredi başvurusunda düzenlemeler isteyebilir.

3. PROJELERİN İNCELENMESİ

Eğer bir proje Banka kriterlerine uyar ve AYB'nin finansal desteği katma değer yaratacak görünüyor ise:

- Kredi operasyonları Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirme prosedürü girişimcinin başvuru dosyası üzerinden başlatılır.
- Yönetim Komitesi proje ve değerlendirmesinin odaklandığı temel özellikler hakkında bilgilendirilir.
- Değerlendirme için ilgili bütün Müdürlüklerin temsilcilerinden oluşan bir Değerlendirme Grubu oluşturulur.

- Kredi operasyonları Genel Müdürlüğü tarafından girişimciye bir tesis ziyareti organize edilir. Projeye bağlı olarak, bir mühendis veya ekonomist tesise giderek proje parametrelerini ve Bankanın desteğini yatırımcı ile gözden geçirir.

4. GİRİŞİMCİ TARAFINDAN SAĞLANAN BİLGİLER

AYB'ye sunulan proje dosyasındaki dokümanların içeriği ile formu borç alanın sorumluluğundadır, ki borçlu, gerekirse hazırlıklarda iç ve dış teknik destek arayabilir.

Değerlendirme için gerekli dokümanların standardize edilmesi çeşitli projeler için pratikte güç olabilir. Bu nedenle, Banka potansiyel yatırımcılardan form ve sorular setini tamamlamasını talep etmez.

Bankaya sunulacak dokümanlar (ki her bir projenin özelliğine göre esnek olabilir) aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- Borçlu hakkında genel ve yasal bilgi,
- Finansal bilgi,
- Teknik bilgi: projenin genel yapısı ve teknik açıklaması; çalışma ve uygulama; yatırımın detaylı tahmini, işletme dönemi.
- Çevresel bilgi: Prosesin çevresel yapısı; ölçümlerin arzu edilen kabul edilebilir, milli, Avrupa ve uluslararası standartları karşılaması veya aşması; çevre etkisi değerlendirmesinde ölçüler olduğu kadar, gerekli yerlerde kamu oyunun da dikkate alınması, mümkünse proje için "Çevre Yönetim Planı'nın planlaması koşulları.
- Ekonomik bilgi: Projenin ekonomik kârlılık oranının hesaplanması için özellikle pazar, satış politikası ve organizasyon, istihdama etkisi vs.

5. PROJE DEĞERLENDİRME

Kuruluş ziyaretinden sonra, bulgular pozitif ise, Banka grubu detaylı proje değerlendirmesi yapar, takiben Yönetim Komitesi Finansman teklifini inceler ve Yönetim Kurulu'na karar için gönderilir.

Her proje AYB tarafından ilgili üye Devlete ve AB Komisyonuna görüşleri için sunulur. Bunların görüşleri finansman anlaşmasını imzalanması için ön şarttır. Komisyonun onayını AYB'ye bildirmesi 2 aylık süre alır.

Aşağıdaki kriterler standart bir AYB değerlendirme formunu oluşturur ancak herbir proje için tolere edilebilir. Finansman kararı için Yönetim Kurulu'na sunulan rapor bunların hepsini içerir:

5.1. Bankanın finansmanı için gerekçe: uygunluk, operasyonun katma değeri: AYB tarafından desteklenen projenin AB amaçlarına katkısı ortaya konur. Analizler aynı zamanda, Banka katkısının projeye nasıl Katma Değer artışı getireceğini ortaya koyar: Bu belki finansal vadelerde, finansman planı yapılandırmadaki AYB faaliyeti ve katalizör rolünde veya projenin teknik özelliklerinin geliştirilmesinde ortaya çıkabilir.

5.2. Pazar ve Sektör: Bu analiz, proje değerlendirme sürecinde toplanan bilgilere ve proje müdürlüğünün düzenli yaptığı sektör çalışmalarına dayanılarak yapılır. Bu analiz: Sektörü sorgular, anlamlı projeksiyonlar temelinde kötü ve iyi senaryoları kurar ve proje konusunda yatırımcının niteliği ve projenin mevcut talepleri karşılama kabiliyetini inceler.

5.3. Teknik Açıklamalar ve Kapasite: Banka analizi projenin teknik tarafına ve yatırımcının teknik çözümleri uygulama kabiliyetine bakar. Aynı zamanda bunların ışığında teknik riskleri ve problemleri inceler.

5.4. Yatırım Maliyeti: AYB toplam yatırım maliyetini, esas proje maliyetini, banka tarafından finanse edilmiş benzer projelerin ki ile karşılaştırılarak, belirsizlik ve enflasyon marjlarını ve vergilerin projeye ve yatırımcıya etkilerini inceler.

5.5. Uygulama: Banka analizi aşağıdaki noktaları kapsar:

- Teknik: Projenin bir 'teknik tanımı' yapılır, ihale şartları ve uygulama planı hazırlanır,
- Hazırlık (üretim): Mevcut projelere göre uygunluk; uluslar arası rekabet ile kıyaslamalı proje maliyeti yüzdesi; banka prosedürlerine göre kabul edilebilirlik,

5.6. Faaliyet: Yönetim; çeşitli riskleri önlemek için kıstaslar; işletme giderlerinin değerlendirilmesi; istihdam.

5.7. Çevresel Etki: Proje ile ve projersiz çevresel durum; uygun ise, alternatif çözümlerin gözden geçirilmesi, doğa ve insan üzerine projenin etkileri; kötü etkilerden koruma, önleme ve azaltmaya yönelik kıstasların tanımı; mevcut ve öngörülen çevresel yasalara uygunluk; çevresel bir yönetim planının varlığı ve girişimcinin onu uygulama ve yönetme kabiliyeti; proje ömrü boyunca yaptığı çevresel etkilerin incelenmesi; projenin AB'nin öngördüğü sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyulanabilirliği –iklimsel değişiklikleri önleme dahil.

Proje değerlendirmenin çevresel kısmı yapılırken, Banka yatırımcı veya danışmanlarca EIA, SEA, SIS gibi kuruluşların çeşitli modellerinin kullanılmasını ister. Banka öngörülen koruma kriterlerini inceler, uzman danışmanlarca ileride yapılacak çalışmalar isteme hakkını saklı tutar. Her halükarda AYB proje ile ilgili uygun koşulların sağlanmasından emin olur.

5.8. Fiyatlar, Kotalar ve projenin finansal getirisi:

- Beklenen nakit akımlarının hesaplanması
- Uygun ise, belli finansal esasların analizini ve tahmini uygun tarife politikalarına temel teşkil edebilir.
- Duyarlılık ve/veya risk analizi.

5.9. Ekonomik Faydalar:

Projenin ekonomik düzenlemesi, projenin ve banka desteğinin katma değerinin ekonomik değerlendirmesi; projenin ekonomik iç kârlılık esasının hesabı; dışsal fayda/maliyet-çevresel; koruma, bölgesel kalkınma vs.-tahmini; duyarlılık analizi.

5.10. Finansal ve Kredi Riski Analizi:

Kredi faaliyetleri Genel Müdürlüğü borçlananın eğer ticari garantisi varsa garantörün de detaylı bir finansal analizini yapar. Bu tabi ki borçlanan AYB'ye tekrar başvurulması halinde basitleştirilebilir.

Kamu tarafından yapılan altyapı "bölgesel ve belediye gibi, projelerin de değişik bir finansal analizi yapılır, ki bu bütçe kaynaklı dokümanlar temelinde olur.

Kredi Risk Birimi, borçlusunun ve garantörün (aralarındaki iş ilişkisi olmamalı) finansal itibarına objektif bir göz atar.

Global Kredilerin Değerlendirilmesi

Global krediler, KOBİ projelerinin, risk ortaklıklarının ve küçük altyapı projelerinin finansmanı için AYB tarafından finansal araçlara sağlanan line kredilerdir. Bu tip kredileri, projelerin finansmanı için banka doğrudan kullanmaz, çünkü projelerin boyutu AYB'nin doğrudan finansmanı için uygun değildir. Bu kredilerin hacmi ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. AB içinde ve dışında AYB yaklaşık 400 banka ve finansal kurum ile çalışmaktadır, ki bu tip enstrümanları uygulamada bankanın partneridirler veya partneri olacaklardır.

Global Kredileri değerlendirme esas olarak aracı bankanın iki açıdan incelenmesine dayanır:

- AYB ile nihai ilişkiye girme kabiliyeti ve finansal gücü;
- Hedeflenen müşterilere (KOBİ ve küçük ölçekli altyapı girişimcileri) AYB fonlarını ulaştırmada finansal aracılık kabiliyeti, uzmanlığı, portföy hacmi, bu tip projelerin değerlendirme metotları, yatırımcıları ve projeleri yönlendirme prosedürleri vs.

Değerlendirme timi aracı ile görüşmelerde net kriter tanımlarını ortaya koyar, böylece AYB tarafından sağlanan uzun vadeli kaynakları en iyi şekilde kullanır.

6. KAMU BİLGİLENDİRMESİ VE AÇIKLIK

Bankanın açıklık politikası doğrultusunda, AYB tarafından finanse edilen projelerin listesi 2001 yılı başından beri Banka web sitesinde yayınlanmaktadır. Projeler, yatırımcı ile görüşme aşamasında ve banka timleri tarafından değerlendirme aşamasında bu liste de yer almaya başlar. Proje yatırımcısı liste de yer almasına rağmen, ileride yayından kaldırılabilir.

Kural olarak, proje, Yönetim Kurulu finansman kararından önce sitede yer alır.

Bankanın açıklık politikası AYB'nin web sitesinde (www.eib.org) "Information Policy" başlığı altında yer almaktadır. Burada AYB'nin halkla ilişkilerine yönelik dokümanlar, prosedür ve politikalarıyla ilgili yayınların bir seti ve kamuoyu bilgisine konu olacak projeler hakkında da bilgiler bir araya getirilmiştir.

7. PROJE ONAYI

Değerlendirmenin tüm sonuçları Yönetim Kuruluna sunulan bir raporda özetlenir. Yönetim Komitesi bu raporun ve teknik çevresel, ekonomik, finansal, yasal ve risk yönlerini içeren eklerinin ön incelemesini yapar.

Önce Taslak Grup onaylanır ve Yönetim Kuruluna karar için gönderilir.

Yönetim Kurulu Kararı hala bazı noktaların tamamlanması yönünde olabilir. (Örneğin kamu-özel ortaklığı projelerde olduğu gibi).

Yönetim Kurulu Onayı, bütün sorunların çözümünün ön şartıdır. Bu yüzden kesin kolaylaştırıcı bir rolü vardır ve projenin yürütülmesi hızlandırır. Kurulun onay kararı finansman anlaşması yapılmaya kadar kredi kullanılmak için etkili değildir.

Finansman Kararı:

- Hem projenin uygulanacağı AB üyesi devletin, hem de Avrupa Komisyonunun düşüncelerine;
- Yatırımcıdan formal bir kredi talep başvurusu alınmış olmasına;
- Kurul kararında henüz çözülmemiş olan sorunların giderilmiş olmasına bağlıdır.

Projelerin Teşvikinde Topluluk Yardım ve Destekleri:

Topluluğun Kalkınma yardımı çerçevesinde ve üye olmayan ülkeleri desteklemede işbirliği politikası çerçevesinde, Banka Topluluk veya üye devletlerin bütçesel kaynaklarını borç veren olarak tanımlanabilir. (Akdeniz bölgesinde risk sermayesi faaliyetleri, Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkeleri ile yapılan Lome Konversiyonu ve Cotonou Antlaşması uyarınca yapılan faaliyetler). Topluluğun bazı politikaları faiz desteği teşviki sağlar ve bu topluluk veya üye ülkelerin bütçelerinden sağlanır (Akdeniz Bölgesi çevre projeleri Avrupa Ekonomik Bölgesi finansal mekanizmaları gibi).

Yukarıda değinilen projelere Banka tarafından hiçbir ayrıcalık gösterilmez, 'proje döngüsünün normal prosedürleri uygulanır. Hatta, konsey ve komisyona verilen düzenli raporlara ilave olarak Bütçesel kaynakların idaresi AYB'ye iki görev daha yükler.

- Banka Yönetim Kurulu'na sunmadan önce, üye olmayan Akdeniz ülkeleri ve ACP ülkelerince kullandırılan ve bütçe fonları ile teşvik edilen projeler onay için üye ülkeler Komitesine sunulur.
- Tüm projeler destek bütçe fonları (topluluk bütçesinden garanti dahil) Avrupa Birliği Denetçiler Kurulu (Mahkemesi) tarafından kontrol edilebilir.

8. FİNANSMAN ANLAŞMASININ İMZALANMASI:

Bu prosesin sorumluluğu diğer müdürlükler ile bağlantılı çalışan Yasal İşler Müdürlüğüdür.

Finansman Anlaşması değerlendirme sürecince Bankanın karar ve çalışmalarına temel teşkil eden tüm elemanları bir araya getirir. Anlaşma teknik bir açıklama eki... ve gerekli teknik ekonomik ve çevresel şartları ihtiva eder. Mümkünse bu anlaşma bir veya daha fazla garanti anlaşması ile desteklenir.

Taslak sözleşme aynı zamanda asıl finansal kısımların eklenmesi için kredi Risk Bölümüne gönderilir.

Onay bir yıl için geçerlidir. Yetkilendirilmiş ise bu süre uzatılabilir.

Sözleşmenin imzalanmasına müteakip proje genellikle basın ile ilan edilir. Banka tarafından finanse edilen bütün projeler hakkındaki bilgi AYB'nin web sitesinde yayınlanır (www.eib.org). aynı zamanda Bankanın yıllık raporunda istatistiksel eklerde yer alır.

9. PROJE UYGULAMA (YÜRÜTME, YÖNETME)

9.1. Kullandırım

Anlaşmanın imzalanmasını müteakip, bir veya birkaç dilimde, projenin finansman ihtiyaçlarına bağlı olarak ve tabi ki finansal anlaşmada belirtilmiş olan koşullar (fiyatlandırma, çevresel ve teknik koşullar dahil) altında olmak üzere hemen kullanılabilir.

Kullandırım prosedürleri Kredi Risk Bölümü ve finansman Müdürlüklerince yürütülür.

9.2. Yatırım Döneminde Yönetme

Yatırım döneminde proje finansal, teknik ve çevresel açılardan yönetilir. Kredi operasyonları Müdürlüğü müşterilerle ilişkilerden ve bütün proje ile ilgili verilerin koordinasyonundan sorumludur. Proje tamamlandığı zaman, Banka bir proje tamamlama raporu hazırlar ki bu özellikle iç kullanım içindir.

9.3. Sözleşmesel Düzeltmeler

Yasal İşler Müdürlüğü, gerektiğinde, proje uygulama döneminde sözleşme üyesinde değişiklik yapar. (mesela garanti yapısını veya borçlu profilini değiştirmek, projenin (teminat) ekonomik, teknik ve çevre özelliklerini düzeltmek). Finanse edilen proje özelliklerindeki büyük değişiklikler yönetim Kurulu tarafından kararlaştırılır.

9.4. İşletme Döneminde Yönetim

Projenin borçların ve kredi hizmetinin kontrolü işletme ve geri ödeme döneminde devam eder. Bankanın bütün müdürlükleri bu prosese dahildir ve koordinasyon kredi operasyonları Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

10. İŞ SONU DEĞERLENDİRME

Bazı projeler AYB'nin faaliyetleri değerlendirme Müdürlüğü tarafından son değerlendirmeye tabidir. Bu prosedürün amacı birliklerinde ve dışındaki AYB'nin finansman sağladığı işletme aşamasına geçmiş faaliyetlerin tarafsız olarak gözden geçirilmesidir.

- Mevcut ve gelecekteki faaliyetleri geçmiş tecrübeler ışığında geliştirmek (iyileştirmek)
- AB politikalarının uygulanmasına katkıda bulunacak açıklık politikasını sağlamak için öneriler çatası oluşturmaktır.

Faaliyetleri Değerlendirme Müdürlüğünü raporları AYB sitesinde yayınlanır (www.eib.org). Faaliyetlerden alınan destekten sağlanan tecrübe ile gücünü artırmak için AYB aynı zamanda iş değerlendirme sitesi kurmuştur. Bu yüzden tamamlanmış her proje Proje Müdürlüğü tarafından son değerlendirmeye tabidir, ki projenin gerçek sonuçları ile değerlendirme aşamasındaki öngörüler kıyaslanır. Analizlerin sonuçları sadece AYB'nin iç kullanımı içindir. Kamuya açıklanmaz.

EK

BANKA FİNANSMANINA UYGUN PROJELER

AVRUPA BİRLİĞİ İÇİNDE, AYB'nin finansmanı için projeler aşağıdaki amaçlardan bir veya bir kaçını sağlaması gerekir:

- Birliğin ve istediği bölgenin dengeli ekonomik korunması,
- İhsan sermayesinin geliştirilmesi: sağlık ve eğitim;
- Bilgi teknolojisi ve haberleşme ağları;
- Araştırma ve geliştirme;
- Gelişmenin yaygınlaşması;
- Taşıma, iletişim ve Avrupa kıtalararası Network'ü (Ağı) (TEN)
- Çevre: doğal ve yerleşim çevrelerinin korunması ve geliştirilmesi, bölgesel ve global çevreye pozitif etkisinden projeler (sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliklerinin önlenmesi);
- Avrupa sanayisinin rekabeti ve entegrasyonun artırılması,
- KOBİ'lerin geliştirilmesi (KOBİ yoluyla gelir veya katkıda bulunacak risk sermayesi ve Avrupa Yatırım Fonu tarafından desteklenen girişimcilik);
- Enerji üretim tesislerinin güvenliği ve enerji tasarrufu

ADAY ÜLKELERDE, AYB temel altyapısının geliştirilmesi, yeni aktivitelerin yaratılması, çevre koruma ve topluluk yasalarının mevcut yapısının transferini destekler.

BİRLİK DIŞINDA, Banka kendi fonları veya AB üye ülkeleri destek kredileri ve risk sermayesi ile sağlanan fonlar ile uzun vadeli krediler aracılığı ile Topluluğun kalkınmasına yardımları ve işbirliği politikalarını uygulamasına katılır. Bu;

- Üye olmayan Akdeniz ülkelerinde, Avrupa-Akdeniz işbirliği amaçlarına yardımcı olarak, 2010 yılına kadar Gümrük Birliğinin sağlanmasını yerleştirmede,
- Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkelerinde (ACP), Güney Afrika ve OTC;
- Asya ve Latin Amerika, Birlik ve diğer ülkelerle ilgili ortak belli tip projelerin desteklenmesinde;
- Balkanlarda, temel altyapı yenilemesi ve bölgesel boyutlu projeler yoluyla kredileri yönlendirerek istikrarlı işbirliği amaçlarına katkıda bulunmada kullanılır.